SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z teorii literatury **Grupa A**

Język polski: rodzaje, gatunki, prądy i pojęcia literackie

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 23

10 zadań, 23 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Co to jest epika?

(A) swobodne rozważanie (esej)
(B) wyrażanie uczuć (poezja)
(C) odgrywanie scen (dramat)
(D) opowiadanie historii

Zaznacz jedną poprawną odpowiedź.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Które cechy są charakterystyczne dla naturalizmu?

[A] determinizm
[B] symbolika i niedopowiedzenie
[C] spirytualizm
[D] mesjanizm
[E] drobiazgowe, „naukowe" opisy brzydoty, chorób i fizjologii
[F] idealizacja rzeczywistości

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 3. (0–3 pkt)

Dopasuj autora do dzieła.

1. Adam Mickiewicz	...	A. Treny
2. Jan Kochanowski	...	B. Pan Tadeusz
3. Bolesław Prus	...	C. Lalka

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Dopasuj cechy do epoki literackiej.

1. Pozytywizm	...	A. sztuka dla sztuki, symbolizm
2. Młoda Polska	...	B. uczucia, indywidualizm, bunt
3. Romantyzm	...	C. praca, nauka, edukacja

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–2 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Sonet składa się z (1) _____ wersów, które tworzą dwie zwrotki czterowersowe i dwie zwrotki trzywersowe zwane (2) _____.

(1) 14 / 12 / 10
(2) dystychy / kuplety / tercety

Zadanie 6. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

W romantyzmie dominowało (1) _____, w pozytywizmie (2) _____, a w Młodej Polsce (3) _____.

(1) naśladownictwo / uczucie / doświadczenie / rozumowanie
(2) natchnienie / nauka / wyobraźnia / mistyka
(3) sztuka dla sztuki / praca organiczna / praca u podstaw / kult rozumu

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Wymień trzy gatunki epickie.

Zadanie 8. (0–2 pkt)

Wyjaśnij pojęcie „katharsis" w kontekście teatru.

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Wyjaśnij różnicę między narratorem pierwszoosobowym a trzecioosobowym wszechwiedzącym i wskaż po jednej cesze każdego z nich.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

Prześledź ewolucję motywu theatrum mundi od baroku (Calderón) przez romantyzm (Słowacki „Kordian") po współczesność (Mrożek „Tango").

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/teoria-literatury

SPRAWDZIAN · JĘZYK POLSKI

Sprawdzian z teorii literatury **Grupa B**

Język polski: rodzaje, gatunki, prądy i pojęcia literackie

Imię i nazwisko: _____

Klasa: _____

Data: _____

Punkty: _____ / 23

10 zadań, 23 pkt. Czytaj uważnie polecenia. W zadaniach otwartych pisz pełnymi zdaniami.

Zadanie 1. (0–1 pkt)

Którzy poeci tworzyli poezję lingwistyczną?

A Szymborska
B Karpowicz
C Białoszewski
D Herbert

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 2. (0–1 pkt)

Które motywy są wspólne dla egzystencjalizmu i literatury absurdu?

A bezsens istnienia i absurdalność świata
B optymizm i nadzieja na lepsze jutro
C niemożność komunikacji międzyludzkiej
D wiara w postęp i rozum
E samotność jednostki wobec wszechświata

Zaznacz wszystkie poprawne odpowiedzi.

Zadanie 3. (0–3 pkt)

Dopasuj dzieło do konwencji literackiej.

1. Tango	...	A. dramat romantyczny
2. Balladyna	...	B. groteska modernistyczna
3. Ferdydurke	...	C. dramat absurdu

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 4. (0–3 pkt)

Dopasuj teoretyka/filozofa do koncepcji.

1. Nietzsche	...	A. podświadomość, popędy
2. Schopenhauer	...	B. pesymizm, świat jako wola
3. Freud	...	C. nadczłowiek, wola mocy

Przy każdym numerze wpisz literę pasującego elementu.

Zadanie 5. (0–2 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Wiersz o stałej liczbie sylab w każdym wersie nazywamy wierszem (1) _____, a utwór pozbawiony rymów i stałej miary wersyfikacyjnej – wierszem (2) _____.

(1) sylabicznym / tonicznym / sylabotonicznym
(2) wolnym / białym / ośmiozgłoskowym

Zadanie 6. (0–3 pkt)

Uzupełnij luki, wybierając wyrażenia z listy.

Skamander skupiał się na (1) _____, Awangarda na (2) _____, a katastrofiści na (3) _____.

(1) mistycyzmie i symbolu / dekadentyzmie i pesymizmie / tradycji i prostocie / ideologii i polityce
(2) innowacji językowej / psychologii postaci / tradycji klasycznej / mistyce religijnej
(3) pochwale codzienności / sielankowym pejzażu / wizjach zagłady / kulcie maszyny

Zadanie 7. (0–2 pkt)

Czym jest trzynastozgłoskowiec i w jakim utworze został użyty?

Zadanie 8. (0–2 pkt)

> Romantyzm w Polsce rozpoczął się wraz z publikacją „Ballad i romansów" Mickiewicza.

Oceń prawdziwość zdania i uzasadnij swoją odpowiedź.

Zadanie 9. (0–3 pkt)

Wyjaśnij, czym różni się tragizm od komizmu jako kategorie estetyczne, podając przykład sytuacji tragicznej z dowolnej lektury.

Zadanie 10. (0–3 pkt)

> 1. Pozytywizm był reakcją na klęskę powstania styczniowego. 2. Jan Kochanowski napisał pierwszą polską tragedię. 3. „Lalka” Prusa to powieść naturalistyczna.

Oceń prawdziwość stwierdzeń i uzasadnij.

Dla każdego zdania napisz P (prawda) lub F (fałsz) i krótko uzasadnij

Rozwiąż ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: matury-online.pl/sprawdzian/polski/teoria-literatury

Sprawdzian z teorii literatury

Grupa A

1. (1 pkt) **D**

2. (1 pkt) **A, E**

3. (3 pkt) **1–B, 2–A, 3–C** — po 1 pkt za parę

4. (3 pkt) **1–C, 2–A, 3–B** — po 1 pkt za parę

5. (2 pkt) **(1) 14; (2) tercety** — po 1 pkt za lukę

6. (3 pkt) **(1) uczucie; (2) nauka; (3) sztuka dla sztuki** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Gatunki epickie mają narratora, fabułę i świat przedstawiony. Należą do nich m.in. powieść, nowela, opowiadanie, epopeja (epos), bajka, baśń, legenda, mit, kronika. Nie wolno mylić gatunku z rodzajem literackim (epika, liryka, dramat) ani podawać gatunków lirycznych, np. fraszki czy ody.
Punktacja: Podanie jednego poprawnego gatunku epickiego, np. powieść, nowela, opowiadanie, epopeja, bajka, baśń, legenda, mit, kronika, saga (1 pkt); podanie dwóch kolejnych poprawnych gatunków epickich (łącznie trzech) (1 pkt).

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Katharsis to pojęcie wprowadzone przez Arystotelesa w „Poetyce" — oznacza oczyszczenie emocjonalne, jakiego doznaje widz w trakcie oglądania tragedii. Aby uzyskać pełne punkty, odpowiedź musi zawierać dwa elementy: po pierwsze, definicję katharsis jako procesu wyzwolenia lub oczyszczenia z silnych emocji (zwłaszcza litości i trwogi), po drugie — wskazanie, że dokonuje się ono właśnie poprzez przeżywanie tych emocji razem z bohaterem podczas spektaklu, nie zaś przez ich unikanie. Widz, identyfikując się z tragicznym losem bohatera (np. Edypa w dramacie Sofoklesa), przeżywa intensywne wzruszenie, które paradoksalnie przynosi mu ukojenie i wewnętrzne oczyszczenie. Ważne jest też zaznaczenie, że katharsis pełniła w starożytnej Grecji funkcję nie tylko estetyczną, lecz także społeczną i moralną — teatr był przestrzenią zbiorowego przepracowywania ludzkich lęków i słabości. Dobrze jest odwołać się do Arystotelesa z imienia i tytułu jego dzieła, bo to podnosi poziom odpowiedzi i świadczy o znajomości kontekstu antycznej teorii dramatu.
Punktacja: Podanie, że katharsis oznacza oczyszczenie (emocjonalne/duchowe) odbiorcy/widza (1 pkt); wskazanie, że następuje ono poprzez przeżycie silnych emocji (litości i trwogi/współczucia i lęku) podczas oglądania tragedii, co prowadzi do wewnętrznego uwolnienia lub ukojenia (1 pkt).

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Narrator pierwszoosobowy opowiada o zdarzeniach jako ich uczestnik lub świadek, więc jego wiedza jest ograniczona, a relacja subiektywna. Narrator trzecioosobowy wszechwiedzący stoi poza światem przedstawionym i zna myśli oraz przeszłość bohaterów, więc jego relacja bywa bardziej obiektywna.
Punktacja: Wyjaśnienie narratora pierwszoosobowego: opowiada jako uczestnik lub świadek zdarzeń (1 pkt) + wyjaśnienie narratora trzecioosobowego wszechwiedzącego: stoi poza światem przedstawionym i zna myśli bohaterów (1 pkt) + po jednej trafnej cesze, np. subiektywizm i ograniczona wiedza oraz obiektywizm i pełna wiedza (1 pkt). 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: W baroku (Calderón, „Wielki teatr świata", „Życie jest snem") theatrum mundi oznacza, że Bóg jest reżyserem, a ludzie odgrywają przydzielone role. W „Kordianie" Słowackiego bohater próbuje sam reżyserować dzieje (spisek koronacyjny), ale w kulminacyjnym momencie nie potrafi działać; w szpitalu obłąkanych Doktor — wysłannik szatana — przekonuje go o bezsensie poświęcenia, a w prologu i przygotowaniu siły piekielne „aranżują" wiek XIX jak przedstawienie. W „Tangu" Mrożka teatr świata nie ma już reżysera ani sensu: Artur próbuje narzucić rodzinie formę i ład, a władzę przejmuje prostak Edek. Ewolucja: od porządku teocentrycznego, przez romantyczny indywidualizm skazany na klęskę, po absurd XX wieku.

Grupa B

1. (1 pkt) **B, C**

2. (1 pkt) **A, C, E**

3. (3 pkt) **1–C, 2–A, 3–B** — po 1 pkt za parę

4. (3 pkt) **1–C, 2–B, 3–A** — po 1 pkt za parę

5. (2 pkt) **(1) sylabicznym; (2) wolnym** — po 1 pkt za lukę

6. (3 pkt) **(1) tradycji i prostocie; (2) innowacji językowej; (3) wizjach zagłady** — po 1 pkt za lukę

7. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Trzynastozgłoskowiec to wiersz sylabiczny, w którym każdy wers składa się z dokładnie trzynastu sylab, ze stałą średniówką po siódmej sylabie, dzielącą wers na dwie części (7+6). Jest to jeden z najważniejszych miarów polskiej poezji klasycznej, wywodzący się z tradycji renesansowej i barokowej. Jako wzorcowy przykład użycia trzynastozgłoskowca wskazuje się „Odprawę posłów greckich" Jana Kochanowskiego lub jego „Treny" — szczególnie często przywoływany jest Tren VIII czy Tren IX, a także epos „Pan Tadeusz" Adama Mickiewicza, który w całości napisany jest tym właśnie metrum. Aby uzyskać pełne punkty, uczeń musi podać zarówno definicję zawierającą liczbę sylab i informację o średniówce, jak i konkretny przykład utworu literackiego napisanego trzynastozgłoskowcem. Warto pamiętać, że samo wymienienie metrum bez wyjaśnienia jego cech lub bez podania przykładu to odpowiedź niepełna.
Punktacja: Wyjaśnienie, że trzynastozgłoskowiec to wiersz o 13 sylabach w wersie (z średniówką po 7. sylabie) (1 pkt); podanie przykładu utworu napisanego trzynastozgłoskowcem, np. „Pan Tadeusz" Adama Mickiewicza (1 pkt).

8. (2 pkt) Przykładowa odpowiedź: Zdanie jest prawdziwe — publikacja „Ballad i romansów" Adama Mickiewicza w 1822 roku, jako części pierwszego tomu „Poezji", uznawana jest za umowną datę początku romantyzmu w Polsce. Aby uzyskać pełne punkty, uczeń musi potwierdzić prawdziwość stwierdzenia oraz wskazać konkretną datę lub okoliczności wydania zbioru. Kluczowe jest też uzasadnienie, dlaczego właśnie ten utwór wyznacza cezurę epoki — „Ballady i romanse" zrywały z klasycystycznym racjonalizmem, wprowadzając ludowość, irracjonalizm, świat duchów i uczucia jako wartości nadrzędne, co widać choćby w słynnym wersie „Czucie i wiara silniej mówi do mnie niż mędrca szkiełko i oko" z wiersza „Romantyczność". Warto też zaznaczyć, że Mickiewicz inspirował się zachodnioeuropejskim romantyzmem, między innymi Byronem i Goethem, adaptując go do polskich realiów i tradycji ludowej. Odpowiedź powinna zawierać zarówno ocenę prawdziwości, jak i merytoryczne uzasadnienie odwołujące się do cech romantyzmu lub treści samego zbioru — sama ocena „prawda" bez uzasadnienia to najwyżej jeden punkt.
Punktacja: Poprawne określenie prawdziwości zdania: prawda/fałsz (1 pkt); uzasadnienie odwołujące się do konkretnych informacji z tekstu lub wiedzy, potwierdzające ocenę (1 pkt).

9. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: Tragizm to sytuacja, w której bohater staje przed wyborem między dwiema równie ważnymi, lecz wykluczającymi się racjami, i niezależnie od decyzji ponosi klęskę — jak Antygona, rozdarta między prawem boskim a ludzkim. Komizm natomiast to kategoria wywołująca śmiech, oparta na kontraście, przesadzie, nieadekwatności zachowania do sytuacji lub charakterów. Obie kategorie, choć przeciwstawne, służą tej samej funkcji: skłaniają odbiorcę do refleksji nad ludzką naturą i wartościami.
Punktacja: Definicja tragizmu — sytuacja bez dobrego wyjścia, konflikt wartości, klęska bohatera mimo słuszności jego racji (1 pkt) + definicja komizmu — sytuacja wywołująca śmiech poprzez kontrast, przesadę lub nieadekwatność (1 pkt) + przykład z lektury (1 pkt). Maks. 3 pkt.

10. (3 pkt) Przykładowa odpowiedź: 1. P – polski pozytywizm ukształtował się po upadku powstania styczniowego (1864) jako odejście od walki zbrojnej na rzecz pracy organicznej i pracy u podstaw. 2. P – „Odprawa posłów greckich" Kochanowskiego (wystawiona w 1578 r.) uznawana jest za pierwszą polską tragedię. 3. F – „Lalka" to powieść realistyczna; ma pojedyncze naturalistyczne opisy, ale nie jest powieścią naturalistyczną.
Punktacja: Stwierdzenie 1 – poprawne określenie prawdziwości (P/F) wraz z trafnym uzasadnieniem opartym na wiedzy o epoce lub utworze (1 pkt); Stwierdzenie 2 – poprawne określenie prawdziwości (P/F) wraz z trafnym uzasadnieniem (1 pkt); Stwierdzenie 3 – poprawne określenie prawdziwości (P/F) wraz z trafnym uzasadnieniem (1 pkt).

Skala ocen (orientacyjna, 23 pkt w każdej grupie)

bardzo dobry (5)	21–23 pkt
dobry (4)	18–20 pkt
dostateczny (3)	12–17 pkt
dopuszczający (2)	7–11 pkt
niedostateczny (1)	0–6 pkt

Progi: 90%, 75%, 50%, 30%. Progi w Twojej szkole mogą być inne. W zadaniach otwartych uznaj każdą odpowiedź poprawną merytorycznie, także sformułowaną inaczej niż przykład.

Ten sprawdzian online, z wyjaśnieniem każdej odpowiedzi: **matury-online.pl/sprawdzian/polski/teoria-literatury**. Nauczyciele i korepetytorzy ułożą własną kartę z banku ponad 20 tys. zadań: **matury-online.pl/dla-korepetytorow**.